

4.6.2007

Dnro 3519/4/06

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jukka Lindstedt

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Pasi Pölönen

KOTIETSINTÄ VÄÄRÄSSÄ ASUNNOSSA

1 KANTELU

Kantelija pyysi 24.10.2006 päivätyssä sähköpostitse lähettämässään kirjeessä oikeusasiamiestä tutkimaan Heinolan ja Keski-Uudenmaan poliisipiirien menettelyä kantelijan asunnossa suoritettussa kotietsinnässä.

Poliisi tuli kantelijan asuntoon 16.10.2006 kello 14.50 ilmoittaen syyksi anabolisia steroideja koskevan kotietsinnän. Kantelijan mukaan poliisi takavarikoi hänen puhelimensa ja tutki kaikki paikat sotkien niitä. Kantelun mukaan poliisi kohteli häntä kuin rikollista ja vei hänet lopuksi rappukäytävässä useiden naapurien nähden katsomaan verkkokellaria. Puoli tuntia tapahtuman jälkeen Heinolan poliisista soitettiin kantelijalle ja pahoiteltiin tapahtunutta, koska kotietsintä piti suorittaa kantelijan nimikaiman asunnolla eikä kantelijan asunnolla. Ilmoituksen mukaan poliisissa oli tapahtunut "tiedonsiirtokatkos."

---

3 RATKAISU

Katson vanhempi konstaapeli A:n ja tutkintasihteeri B:n menetelleen huolimattomasti kotietsinnän kohteen tarkastamisessa ja siten valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin vastaisesti.

Perustelen ratkaisuani seuraavasti.

3.1 Selvitys ja tapahtumat

Heinolan kihlakunnan poliisilaitos

Heinolan kihlakunnan poliisilaitoksen ylikomisario C toimii selvityksen mukaan tutkinnanjohtajana kotietsinnän aiheuttaneessa asiassa. Esitutkinnan aikana tuli ilmi tietoja, joiden perusteella NN:ää oli syytä epäillä osallisuudesta tutkittavana oleviin rikoksiin. C oli selvityksen mukaan työmatkalla 16.10.2006, kun vanhempi konstaapeli A soitti ja kertoi tarpeesta tehdä kotietsintä NN:n asuntoon. Puhelinkeskustelun perusteella C katsoi kotietsinnälle olevan lainmukaiset

perusteet, ja määräsi etsinnän suoritettavaksi. C muisteli, että A mainitsi NN:n asuinpaikaksi Järvenpään. Puhelinkeskustelussa sovittiin virka-avun pyytämistä paikalliselta poliisilta etsinnän suorittamiseksi. C kertoi, että hänellä ei ollut etsintää määrätessään mitään syytä epäillä henkilöerehdyksen mahdollisuutta etsinnän kohteen suhteen.

Vanhempi konstaapeli A kertoi kotietsintämääräyksen saatuaan ottaneensa yhteyttä tutkintasihteeri B:hen ja tiedustelleensa NN:n osoitetta kotietsintää varten. A kertoi maininneensa, että kyseessä on X:n poika. B kysyi NN:n kotikuntaa. Selvityksen mukaan A vastasi "muistaakseni Järvenpää, en ole varma". Hetken kuluttua B antoi kantelijalle kuuluvan osoitteen. Osoitteen saatuaan A ilmoitti sen Keski-Uudenmaan poliisille, joka suoritti osoitteessa kotietsinnän. Myöhemmässä vaiheessa Heinolan poliisilaitokselle palattuaan A keskusteli tuloksettomasta kotietsinnästä B:n kanssa. Tuolloin he huomasivat, että etsintä oli tehty väärän henkilön osoitteessa. A otti yhteyttä kantelijaan ja kertoi, että oli tapahtunut huolimattomuudesta johtunut erehdys sekä pahoitteli tapahtunutta. A kysyi, halusiko kantelija keskustella asiasta A:n esimiehen kanssa, vai riittääkö puhelimesta annettu selvitys asiasta. Selvityksen mukaan kantelija oli ilmoittanut olevansa tyytyväinen saamaansa selvitykseen, eikä halunnut asiasta lisäselvityksiä.

Vanhempi konstaapeli A katsoi olevansa osasyylinen tapahtumaan. B:lle epäillyn osoitteesta kerrottu oli oletus, eikä kotietsintää toimitettaessa tulisi jättää sijaa oletuksille. A piti selvänä, että puhelimitse suoritettu asioiden hoito on riskialttiimpaa mahdollisten väärinkäsitysten takia. Kuitenkin käsillä olleessa tapauksessa menettely oli A:n näkemyksen mukaan perusteltua.

Heinolan kihlakunnan poliisilaitoksen tutkintasihteeri B kertoi vanhempi konstaapeli A:n soittaneen hänelle ja pyytäneen tarkistamaan NN:n osoitteen. B kysyi NN:n todennäköistä kotikuntaa ja A sanoi sen olevan Järvenpää. B:n katsoessa väestörekisteristä Järvenpäässä asuvaa NN:ää löytyi sieltä kantelijan osoite. Sukunimi ja etunimi täsmäsivät A:n kyselyyn, joten B ei selvityksen mukaan edes epäillyt, että kyseessä ei olisi oikea henkilö.

Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitos

Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitoksen rikosylikonstaapeli D kertoi, että NN:ään kohdistuvan virka-apupyynnön saamisen jälkeen poliisilaitoksella tarkastettiin vielä Heinolan poliisilta saatujen henkilö- ja osoitetietojen perusteella, että kohdehenkilö asuu kyseisessä osoitteessa. Kotietsinnälle osallistui yksi virkapukuinen partio sekä kolme siviilipukuista poliisimiestä.

D kertoi kotietsinnän lähemmästä kulusta. Selvityksen mukaan kantelijaa kohdeltiin ja puhuteltiin asianmukaisesti ja kotietsintä suoritettiin hienovaraisesti paikkoja sotkematta. Kantelijan puhelinta tai muutakaan omaisuutta ei selvityksen mukaan takavarikoitu, vaan kantelijalta pyydettiin henkilöpaperit ja puhelinnumero yhteydenottoa varten. Kantelijalta kysyttiin, onko hänellä verkkokellari ja jos on, sopiiko, että se katsotaan samalla. Kun kantelija oli lähdössä töihin, sovittiin, että verkkokellari katsotaan menomatalla. Selvityksen mukaan kantelijaa ei kuljetettu rappukäytävässä vaan hän käveli siviilipukuisten

poliisimiesten kanssa hissiin ja edelleen kellaritiloihin. Kantelija jatkoi sieltä suoraan edelleen töihin. Vajaa tunti kotietsinnän jälkeen Heinolan poliisi otti yhteyttä rikosylikomisario E:hen ilmoittaen, että kohdeasunto ja kohdehenkilö olivat väärät. Heinolan poliisi lupasi ilmoittaa kantelijalle, että kotietsintä oli ollut aiheeton.

Etelä-Suomen lääninhallitus

Etelä-Suomen lääninhallitus katsoi lausunnossaan, että Heinolan kihlakunnan poliisilaitoksella tapahtunut huolimaton menettely on johtanut kotietsinnän kohdistumiseen täysin sivullisen henkilön asuntoon. Menettelyn moitittavuutta lisää se, että poliisi ei ollut mitenkään varmistanut osoitteen oikeellisuutta, vaan kotietsintä on pyydetty tekemään pelkkien olettamusten varassa. Lausunnon mukaan kotirauhan perustuslaillisen suojan takia poliisin tulee olla erittäin huolellinen ja varmistaa, että pakkokeinon kohde on oikea.

Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyn osalta lääninhallitus totesi, että suoritettu kotietsintä on liittynyt Heinolan kihlakunnan poliisilaitoksella tutkittavana olevaan ilmoitukseen, ja että Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitos on antanut asiassa virka-apua Heinolan poliisin pyynnöstä.

Väitteet epäasiallisesta käytöksestä on kiistetty. Lääninhallituksen poliisiosasto katsoo, että käytettävissä olevan aineiston perusteella ei voida osoittaa, että poliisi olisi kotietsinnässä käyttäytynyt kantelussa väitetyin tavoin.

3.2

Heinolan kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyn arviointi

Asiassa on selvää, että kotietsintä on suoritettu väärässä asunnossa väärään henkilöön kohdistuen, ja että kantelija on tutkittaviin asioihin nähden täysin sivullinen. Heinolan kihlakunnan poliisilaitoksen poliisipäällikkö ja vanhempi konstaapeli A ovat myöntäneet asiassa tapahtuneen virheen.

Saadun selvityksen valossa tapahtuneen virheen laatu on tullut varsin selväksi. Väestörekisteristä löytyy kaksi NN-nimistä henkilöä, joista rikoksista epäilty on kirjoilla ulkomailla ja kantelija Järvenpäässä. Ulkomailla oleva osoite on mainittu tutkintailmoituksessa. Tutkintailmoitus on tulostettu 9.11.2006 oikeusasiamiehen kanslian tarkastajan pyynnöstä eikä näin ollen osoita sitä, onko ulkomaalainen osoite ollut poliisin tiedossa jo kotietsinnän aikaan. Saamani selvitys viittaa vahvasti siihen, että seikka ei ole ollut poliisin tiedossa 16.10.2006.

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Säännöksen 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (jäljempänä EIS) 8 artiklan 1 kappaleen mukaan jokaisella on oikeus nauttia yksityis- ja perhe-elämäänsä, kotiinsa ja kirjeenvaihtoonsa kohdistuvaa kunnioitusta. EIS 8 artiklan 2 kappaleen mukaan viranomaiset eivät saa puuttua tämän oikeuden käyttämiseen, paitsi silloin kun

laki sen sallii ja se on demokraattisessa yhteiskunnassa välttämätöntä kansallisen ja yleisen turvallisuuden tai maan taloudellisen hyvinvoinnin vuoksi, tai epäjärjestyksen ja rikollisuuden estämiseksi, terveyden tai moraalien suojaamiseksi, tai muiden henkilöiden oikeuksien ja vapauksien turvaamiseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (jäljempänä EIT) *Keegan v. Iso-Britannia* -tuomiossa (18.7.2006; no. 28867/03) oli esillä tapaus, jossa poliisi oli aseistautuneella ryöstöllä anastetun saaliin löytääkseen tehnyt kotietsinnän väärään asuntoon. Valittaja Keegan oli asunut kyseisessä asunnossa jo puolisen vuotta eikä hänellä ollut mitään yhteyttä tutkittavaan rikokseen. Poliisin tutkinta-aineistosta ei löytynyt selvitystä siitä, oliko ja miten poliisi oli ennen toimenpidettä pyrkinyt varmistumaan asunnon haltijasta. Poliisi toimi sinänsä hyvässä uskossa. EIT ei pitänyt poliisin subjektiivisia tarkoituspäitä tarkastelussa ratkaisevina, koska EIS 8 artikla on tarkoitettu suojaamaan kaikenlaisilta virheellisiltä oikeuksiin puuttumisilta. Epätulokselliseksi osoittautuneet kotietsinnät eivät itsessään tarkoita 8 artiklan loukkausta. Koska käsillä olevassa jutussa poliisi kuitenkin oli laiminlyönyt tehdä perustavanlaatuisia selvitystoimia ("basic steps to verify the connection between the address and the offence under investigation") toimenpiteen perusteet tarkistaakseen, menettely merkitsi EIS 8 artiklan loukkausta (tuomion kohdat 32–36).

Myös käsillä olevassa asiassa keskeisin seikka liittyy kotietsinnän kohteen osoitteen selvittämismenettelyyn. Selvityksen mukaan osoite on selvitetty asian tutkijan ja tutkintasihteerin välisen puhelinkeskustelun puitteissa. Tutkintasihteerin B on puhelimesta tiedustellut kohdehenkilön kotikuntaa, johon vanhempi konstaapeli A on vastannut sen olevan "muistaakseni Järvenpää, en ole varma". Selvityksen mukaan B ja A ovat tapahtuma-aikaan pitäneet osoitetta riittävästi selvitettyinä, kun väestörekisteristä löytyi NN-niminen henkilö Järvenpäästä.

Selvityksessä esille tulleissa olosuhteissa pidän sinänsä ymmärrettävänä, että kotietsintätoimenpide on ollut tutkintataktisesti tärkeää suorittaa joutuisasti. Mainitunlaiset seikat eivät silti oikeuta sitä, että oikeusturvatekijöistä varmistumisessa tingitään missään menettelyn vaiheessa.

Selvityksen valossa ei voida sanoa, että poliisi olisi kokonaan laiminlyönyt selvittämisvelvollisuutensa. Poliisi on sinänsä voinut toimia väestötietojärjestelmän mukaisten tietojen perusteella, joita pidetään luotettavana selvityksenä henkilöstä, jollei toisin näytetä (väestötietolain 507/1993, 2 luvun 6 §). Käsillä olevassa asiassa väestötietojärjestelmän sisältämien tietojen oikeellisuudessa ei itsessään ollutkaan mitään vikaa.

Kuitenkin menettely selvitystä tehtäessä eli haettaessa tietoja väestötietojärjestelmästä on ollut selvän huolimaton. Virheellinen lopputulos on nähdäkseni seurannut vanhempi konstaapeli A:n ja tutkintasihteerin B:n puhelinkeskustelun kokonaisuudesta.

Selvityksessä ei ole tuotu esille, että keskustelussa olisi tullut puheeksi sitä, että väestötietojärjestelmästä löytyy myös toinen samanniminen, jonka osoite on ulkomailla. Selvityksessä ei ole myöskään tuotu esille, että osoitetiedon varmistamisen yhteydessä olisi ollut puhetta epäilyyn syntymävuodesta tai muista

etunimistä. Ainakin henkilön syntymävuotta ja muita etunimiä kuvaavan tiedon on täytynyt olla tutkintasihteerin suoraan nähtävillä suoritettaessa väestörekisterikyselyä etu- ja sukunimen perusteella. Ylipäätään mainitut seikat olisi nähdäkseni tullut ottaa esille, jotta kohdehenkilöstä olisi voitu saada luotettava varmuus. Selvityksen mukaan A on mahdollisesti maininnut puhelimesta kohdehenkilön isän nimen – myös tämä seikka olisi ollut tarkistettavissa yksilöinnin varmistamiseksi.

Todettakoon, että väestötietojärjestelmäkyselyssä löytyy kaksi NN-nimistä haettaessa henkilöä etu- ja sukunimen perusteella. Oikean henkilön valitsemisen kahden henkilön joukosta tulisi lähtökohtaisesti olla varsin yksinkertaista muun muassa edellä mainittujen seikkojen avulla. Toisaalta, jos väestötietojärjestelmäkysely on tehty rajaamalla hakua etu- ja sukunimen lisäksi myös kotikunnalla (Järvenpää), antaa kysely tulokseksi vain yhden osoitteen; kantelijan osoitteen. Tällöin esille ei tule lainkaan toista samannimistä henkilöä. Käytettävissäni oleva selvitys ei vastaa siihen, kummalla tavalla väestötietojärjestelmähaku on suoritettu. En pidä asiaa lopulta ratkaisevana, koska – ottaen huomioon, että Järvenpää on mainittu vain oletettavana eikä varmana kotikuntana – oikeasta osoitteesta olisi molemmissa menettelyvaihtoehdoissa tullut varmistua tapahtunutta perusteellisemmin.

Kotietsinnällä puututaan perustuslain 10 §:ssä turvattuun perusoikeuteen. Kuten käsillä oleva tapaus osoittaa, kotietsinnän kohteen selvittämiseen tosiasiallisesti vain yhden puhelinkeskustelun varassa liittyy useita virhemahdollisuuksia. Perustuslaillisten vaatimusten johdosta en pidä mainitunlaisen virheriskin omaksumista poliisin toiminnassa hyväksyttävänä. Myös se, että suomalaisessa järjestelmässä pakkokeinoista päättäminen on uskottu hyvin pitkälti poliisin yksinomaiseen päätösvaltaan – ilman tapahtuma-aikaista ulkopuolista kontrollia –, korostaa poliisin vastuuta pakkokeinojen perusteiden ja pakkokeinojen kohdentamisen selvittämisen lainmukaisuudesta varmistumisessa.

Katson, että sekä vanhempi konstaapeli A että tutkintasihteerin B ovat laiminlyöneet noudattaa asiassa riittävää huolellisuutta. Nähdäkseni heidän menettelynsä on ollut valtion virkamieslain (750/1994) 14 §:n 1 momentin vastaista. Säännöksen mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti ja viivytyksettä.

Menettelyn moitittavuutta arvioidessani olen ottanut huomioon sen, että poliisin menettelytapa kotietsinnän kohteen selvittämisessä ei ole ollut itsessään lainvastainen tai virheellinen samoin kuin sen, että vanhempi konstaapeli A on virheen tutkintasihteerin B:n kanssa huomattuaan ilmoittanut asiasta välittömästi kantelijalle, pahoitellut tapahtunutta ja tiedustellut kantelijalta, haluaako hän keskustella asiasta A:n esimiehen kanssa.

Asian tutkinnanjohtajana toimineen ylikomisario C:n menettelyn osalta asiassa ei ole ilmennyt aihetta epäillä lainvastaisuutta tai virheellisyyttä. Saadun selvityksen valossa hän on toiminut harkintavaltansa puitteissa antaessaan määräyksen kotietsinnän suorittamiseen. C:llä ei ole osallisuutta siihen, että kotietsintä sittemmin kohdistettiin väärään asuntoon ja väärään henkilöön.

3.2

Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitoksen menettelyn arviointi

Saamani selvityksen valossa Keski-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitoksen tai sen virkamiesten osalta ei ole ilmennyt aihetta epäillä oikeusasiamiehen toimenpiteitä edellyttävää lainvastaista menettelyä tai velvollisuuden laiminlyöntiä. Kuten Etelä-Suomen lääninhallituksen poliisiosaston lausunnossa on todettu, kotietsinnälle on ollut lailliset perusteet, virka-apupyyntö on ilmeisesti ollut selvä ja yksilöity ja toimenpidettä suorittamaan lähteneet poliisimiehet ovat lisäksi tarkistaneet kohdeasunnon haltijan henkilöllisyyden.

Väitteet takavarikon suorittamisesta, paikkojen sotkemisesta ja epäasianmukaisesta käytöksestä on kiistetty. Asiassa ei ole näytetty menetellyn näiltä osin virheellisesti.

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen vanhempi konstaapeli A:n ja tutkintasihteeri B:n menettelyn lainvastaisuudesta heidän tietoonsa. Tässä tarkoituksessa lähetän heille jäljennöksen tästä päätöksestäni. Lähetän jäljennöksen päätöksestäni myös tiedoksi Etelä-Suomen lääninhallitukselle, Heinolan kihlakunnan poliisilaitokselle sekä Keski-Uudenmaan poliisilaitokselle.